

GRADA I PRILOZI ZA POVIJEST DALMACIJE, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, sv. II, Split 1990, 348 str.

Povodom obilježavanja 30-te obljetnice postojanja i rada Historijskog arhiva u Splitu, ondje je od 4. do 6. stud. 1982. održan prigodni znanstveni skup pretežno arhivskih radnika Hrvatske. Nedostatak novca odgađao je tiskanje priloga s tog skupa, koji su tek početkom ove godine ugledali svjetlo dana. Naime, spomenuti je skup bio posvećen problemu smještaja i čuvanja postojeće arhivske građe u Splitu, te arhivskim izvorima za izučavanje povijesti srednje Dalmacije. Stoga ova edicija nosi značajke tematskih priloga.

Upraviteljica HAS-a Nada *Jaman* u svom prilogu analizira posebno stanje i preduvjete za bolju zaštitu arhivske građe u srednjodalmatinskoj regiji: nedostatak prostora i stručnih radnika temeljni je problem funkcioniranja Arhiva, pa je, tvrdi, neophodno i dalje raditi na poboljšanju svih uvjeta za njegovo svrsishodno djelovanje. Vladimir *Krstulović* daje tumačenje idejnog projekta zgrade Arhiva, čija je gradnja predviđena u Spinutu.

Poslije ovih, uvodnih priloga slijede oni koji izvještavaju o arhivskoj građi za povijest srednje Dalmacije. Tomislav *Raukar* priopćava o spisima splitskih bilježnika, čuvanim uglavnom u Zadru, a manjim dijelom u HAS-u, i Arhivu JAZU u Zagrebu. Autor se pritom ograničio na spise XIV-XV. stoljeća, kao izvora za onodobnu ekonomsku povijest Splita i Dalmacije. Sličan ovom je prilog Vladimira *Košćaka* u kojem su predstavljeni kodeksi, akti, ostavštine i druge zbirke Arhiva JAZU, odnoseći se na prošlost srednodalmatinskog područja. Martin *Modrušan* i Josipa *Paver* sumarno prikazuju arhivske fondove i zbirke Arhiva Hrvatske u Zagrebu čija se građa odnosi na ovo područje, kao nadopuna za izučavanje njegove starije i novije povijesti. Tonka *Župančić* i Milica *Miličević* donose sporadične vijesti iz Arhiva Jugoslavije u Beogradu u svezi s zbivanjima od 1918. do 1941. Ema *Umek* donosi opširniji popis građe iz fonda "Glavni intendant Ilirskih pokrajina" Arhiva Slovenije u Ljubljani koji se odnose na splitsko područje (1811-1813), a Božo *Madžar* priopćuje o većim, značajnijim fondovima i zbirkama Arhiva Bosne i Hercegovine u Sarajevu relevantnim za isto područje. O arhivskoj građi na turskom jeziku u arhivima Istambula, Ankare i Zadra koja može poslužiti kao izvor za osvjetljavanje povijesti srednje Dalmacije pod Osmanlijama opširno govori Fehim Spahq.

Kratak pregled fondova i zbirki Historijskog arhiva u Zadru koji sadrže podatke za proučavanje svih oblika života Splita i srednje Dalmacije do 1918. daje Ante *Usmiani*, dok Mato *Kapović* priopćava neke podatke iz Historijskog

arhiva u Dubrovniku, relevantne za povijest navedenog područja do naših dana. Nekoliko podataka o Splitu iz bilježničkih spisa Istorijskog arhiva u Kotoru donosi Miloš *Milošević*. Kapovića dijelom nadopunjuje prilog Vinka *Forettića*, koji predstavlja građu korčulanske obitelji Arneri, smještenu u HAD-u, važnu za pisanje povijesti srednje Dalmacije od XV. do XIX. stoljeća. Nikola *Crnković* daje prikaz arhivske građe srednjodalmatinskih parobrodarskih i brodograđevnih poduzeća u Historijskom arhivu u Rijeci, u istu svrhu. Arhivsku građu o ovom području koja se nalazi u Muzeju revolucije naroda Hrvatske predstavlja Lucija *Benyovsky*, a o onoj Arhiva Instituta za suvremenu povijest Hrvatske u Zagrebu priopćavaju Ana *Feldman* i Nedjeljka *Kremzir*. Stijepo *Obad* i Stanko *Piplović* daju priopćenja o dijelu građe nekih bečkih arhiva koja se odnosei na ovo područje, uglavnom iz XIX. stoljeća.

Zadnji dio knjige sadrži priloge o građi koja se čuva na području stručne ingerencije HAS-u. Naime, Antun Cvitanić govori o sačuvanim izvorima za izučavanje pravno-povijesne znanosti, dok Cvito *Fisković* to isto čini za povijest likovnih umjetnosti i zaštitu spomenika. Nevenka *Bezić Božanić* ističe vrijednost te građe za proučavanje života i običaja, a Vesna *Čulinović Konstantinović* za etnosociološka proučavanja. Neda *Anzulović* izvješćuje o arhivskoj građi Arheološkog muzeja u Splitu, Dubravka *Bošnjak* o arhivskim zbirkaama Naučne biblioteke u Splitu, a Deša *Diana* o takvim zbirkaama Muzeja grada Splita. Povijesno - arhitektonsku i arheološku građu u arhivu Ejnara Dyggvea u Splitu predočuje Tomislav *Marasović*. Vladimir *Sabolić* izvješćuje o arhivskoj građi o revolucionarnom, radničkom pokretu, NOB-i i izgradnji socijalizma na ovom području, koja je dislocirana na nekoliko mjesta. Niko *Duboković Nadalini* i Marinko *Petrić* daju priopćenja o Centru za zaštitu kulturne baštine u Hvaru i njegovim spisima, odnosno onima u posjedu crkvenih ustanova i privatnih osoba na Hvaru važnih za proučavanje ovdašnje povijesti. Danica *Božić Bužančić* i Nataša *Bajić Žarko* donose podatke o matičnim knjigama župskih ureda na području srednje Dalmacije, koje se ne čuvaju u HAS-u i HAZd-u. Sumarni inventar fonda "Prva gimnazija Split" daje Gordana *Tvrđić*: potrebno je istaći da se u njemu također nalaze sačuvani spisi Nautičke škole u Splitu (1850-1879). Tatjana Kovač piše o zaštiti arhivske građe u Dalmaciji iz vremena NOB-e, dok Petar *Ćurin* raspravlja o problematici registraturne građe na području nadležnosti HAS-a. Benedikta *Zelić Bučan* donosi nekoliko primjera korisnosti tzv. "nevažne" arhivske građe za rješavanje prijepornih znanstvenih pitanja. Ivo *Babić* i Arsen *Duplančić* osvjetljaju povijest trogirске obitelji Babić - Nutrizio, što nije u izravnoj sprezi s tematikom ove edicije.

Glavnina priloga predstavlja veliko značenje za hrvatsku arhivističku znanost: u njima su dati brojni podaci o tvorcima fondova i zbirki, njihovoj fizionomiji, što je vidan pomak u razvoju izrade informativnih pomagala u nas.

To je od velike koristi svim onima koji žele proučavati povijest Dalmacije uopće, napose one njena srednjeg dijela. U tome se očituje velika vrijednost te edicije.

Šime PERIČIĆ